राज्य स्तरीय प्रारंभिक शिक्षा परीक्षा
सत्र 2018–19
कक्षा – 6
विषय – संस्कृत (आंग्ल माध्यम)

समय – 02.30 घंटे पूर्णांक –100

अनुक्रमांक (अंकों में) .... (शब्दों में) ....

परीक्षार्थी का नाम .... शाला का नाम ....

हस्ताक्षर निरीक्षक .... हस्ताक्षर जाँचकर्त्ता ....

प्राप्तांक अंकों में .... प्राप्तांक शब्दों में ....

प्रश्न 1. कोष्ठकात् उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत
(उचित पद चुनकर रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए)– (10 x 2 = 20)

(क) .... आभूषणं विद्या। (नरात् / नरस्य)

(ख) एषः .... जनसाधारणः वीराः सन्ति। (नगरम् / नगरस्य)

(ग) .... जलं निर्मलम्। (नर्मदायाः / नर्मदया)

(घ) अस्माकं विद्यालयस्य उद्याने नाना .... पुष्पानि सन्ति। (प्रकारस्य / प्रकाराणि)

(ङ) .... मीनाः सन्ति। (सरोवर / सरोवरे)

(च) .... क्रीडाक्षेत्रे क्रीडन्ति। (बालाः / बाला)

(छ) .... बालिके हसतः। (द्वौ / द्वे)

(ज) सर्वे .... सुखिनः । (भवतु / भवन्तु)

(झ) यानानि राजमार्गे ....। (चलन्ति / चलति)

(न) ग्रीष्मकाले जलं .... नरानि संष्तुष्टः भवेत। (पिवः / पीत्वा)

प्रश्न 2. वयं संस्कृतं लिखामि। (लृट् लकार भविष्य काल में परिवर्तन करो) (4)

....

प्रश्न 3. परमानंदः परिश्रमी आसीत्। (लट् लकार वर्तमान काल में परिवर्तन करों) (4)

....

प्रश्न 4. परिश्रमी जनः धनं प्राप्स्यति। (लट् लकार वर्तमान काल में परिवर्तन करों) (4)

....

प्रश्न 5 बालादपि ग्रहीतव्यं युक्तमुक्तं मनीषिभिः। (श्लोक पूरा कीजिए) (4)

रवेरविषये ....।।

प्रश्न 6 पुस्तके पठितः पाठः जीवने नैव साधितः। (श्लोक पूरा कीजिए) (4)

....न सार्थकः।।

प्रश्न 7 काकः कृष्णः पिकः कृष्णः को भेदः पिककाकयोः। (श्लोक पूरा कीजिए) (4)

वसन्तसमयें...।।

प्रश्न 8. निम्नलिखितम् गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत– (नीचे लिखे गद्यांश को पढ़कर उत्तर लिखिए)

अस्माकं देशे बहवः समुद्रतटाः सन्ति। एतेषु मुम्बई – गोवा – कोच्चि कन्याकुमारी – विशाखापत्तनम् – पुरीतटाः अतीव प्रसिद्धा सन्ति। गोवातटः विदेशिपर्यटकेभ्यः समधिकं रोचते। विशाखापत्तनम्–तटः वैदेशिकव्यापाराय प्रसिद्धः। कोच्चितटः नारिकेलफलेभ्यः ज्ञायते। मुम्बईनगरस्य जुहूतटे सर्वे जनाः स्वैरं विहरन्ति। चेन्नईनगरस्य मेरीनातटः देशस्य सागरतटेषु दीर्घतमः।

एकपदेन उत्तरत – (एक शब्द में उत्तर लिखिए) ½3 x 2=6½

1. कोच्चितटः केभ्यः ज्ञायते ?

....

2. जनाः कुत्र स्वैरं विहरन्ति ?

....

3. क : तटः पर्यटकेभ्यः समधिकं रोचते ?

....

प्रश्न 9. निर्देशानुसारम् उत्तरत – (निर्देशानुसार उत्तर लिखिए) ½3 x 2=6½

1. ''प्रसिद्धाः'' इति पदस्य एकवचनरूपं चित्वा लिखत– ....

(i) प्रसिद्ध (ii) प्रसिद्धः (iii) प्रसीद्ध (iv) प्रसीद

2. ''अस्ति'' इति क्रियापदस्य बहुवचनं चित्वा लिखत। ....

(i) भवति (ii) भवतः (iii) अस्तु (iv) सन्ति

3. ''बहवः'' इति पदस्य पर्यायपदं चित्वा लिखत । ....

(i) अनेकानि (ii) निम्नः (iii) वहन्ति (iv) भेदानि

प्रश्न 10. निम्नलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत– (निम्नलिखित पद्यांश को पढ़कर प्रश्नों के उत्तर लिखिए)

सर्वस्तरतु दुर्गाणि सर्वो भद्राणि पश्यतु।
सर्वः कामानवाप्नोतु सर्वः सर्वत्र नन्दतु।।

ग्रीष्मे शरीरं सस्वेदं शीते कम्पमयं सदा।
हलेन च कुदालेन तौ तु क्षेत्राणि कर्षतः ।।

एकपदेन उत्तरत।(एक शब्द में उत्तर लिखियए) ¼3 x 2=6½

1. कः सर्वत्र नन्दतु ?

....

2. ग्रीष्मे किं सस्वेदं भवति ?

....

3. तौ केन क्षेत्राणि कर्षतः ?

....

प्रश्न 11. निर्देशानुसारम् उत्तरत – (निर्देशानुसार उत्तर लिखिए) ¼3 x 2=6½

1. ''दुर्गाणि'' इति पदे का विभक्तिः ? ....
(i) प्रथमा (ii) द्वितीया (iii) तृतीया (iv) चतुर्थी

2. ''हलेन च कुदालेन तौ'' किं कुरूतः ? ....
(i) पूजतः (ii) कर्षतः (iii) पश्यतः (iv) बेधतः

3. ''भद्राणि'' पदस्य शब्दार्थः अस्ति ? ....
(i) कल्याणम् (ii) अभावम् (iii) कार्यम् (iv) सम्पूर्णम्

प्रश्न 12. 1. ''तौ तु क्षेत्राणि कर्षतः'' अस्मिन् वाक्ये कर्तृपदं किम् ? .... ¼3 x 2=6½
(i) तौ (ii) क्षेत्राणि (iii) तु (iv) कर्षतः

2. ''कामानवाप्नोतु'' इति पदस्य संधिविच्छेदः अस्ति – ....
(i) कामान्+वाप्नोतु (ii) कामान्+आप्नोतु (iii)कामना+आप्नोतु (iv) कामान्+एव+आप्नोतु

3. दीर्घतमः इति पदस्य विलोमपदं चिनुत – ....
(i) सर्वाधिकः (ii) लघुतमः (iii) श्रेष्ठतमः (iv) विराटतमः

प्रश्न 13. (अ) अधोलिखितानाम् प्रश्नानाम् उत्तरं संस्कृतभाषयां लिखत्। ¼4 x 2=8½
(नीचे लिखे प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में लिखिए)

(i) सर्वे जन्तवः केन तुष्यन्ति ?

....

(ii) पुष्पोत्सवस्य आयोजनं कदा भवति ?

....

(iii) अजीजः कां व्यथां श्रावयति ?

....

(iv) नीलाकाशः कीदृशः अस्ति ?

....

प्रश्न 14. शुद्धकथनानां समक्षम् 'आम्' इति अशुद्धकथनानां समक्षं 'न' इति लिखत – ¼4 x 2=8½
(सही कथन के सामने 'हाँ' एवं गलत कथन के सामने 'नहीं' लिखिए)

(i) कृषकाः सर्वेभ्यः अन्नं यच्छन्ति। ....

(ii) कृषकाणां जीवनं कष्टप्रदं न भवति। ....

(iii) कृषकाः शीतकालेऽपि कर्मठाः भवन्ति। ....

(iv) श्रमेण धरित्री सरसा न भवति। ....

प्रश्न 15. अधोलिखितानि पदानि आधृत्य सार्थकानि वाक्यानि रचयत – ¼5 x 2=10½
(नीचे लिखे शब्दों के आधार पर सार्थक वाक्य बनाइए)

वानराः	वृक्षेषु	नृत्यन्ति
सिंहाः	वनेषु	कूर्दन्ति
मयूराः	उद्याने	उत्पतन्ति
मत्स्याः	जले	गर्जन्ति
खगाः	आकाशे	तरन्ति

1. वानराः वृक्षेषु ....।

2. ....।

3. ....।

4. ....।

5. ....।